כגון שהיה לו חולה מבעוד יום אי הכי מאי טעמא דרבי יהודה דאסר כגון שהיה לו חולה והבריא וכי הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רבי יצחק בר אדא אמר רב השוחט לחולה בשבת אסור לבריא המבשל לחולה בשבת מותר לבריא מאי טעמא האי ראוי לכוס והאי אינו ראוי לכוס אמר רב פפא פעמים שהשוחט מותר כגון שהיה לו חולה מבעוד יום מבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא מ"ט כיון דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו: **מתני'** השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והציפורן מפני שהם חונקין: **גמ'** השוחט דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא במגל יד דלמא אתי למעבד באידך גיסא אלא צור וקנה לכתחלה לא ורמינהי בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה לא קשיא כאן בתלוש כאן במחובר דאמר רב כהנא השוחט במחובר לקרקע רבי פוסל ור' חייא מכשיר עד כאן לא קא מכשיר רבי חייא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא במאי אוקימתא כרבי חייא ודיעבד אלא הא דתניא בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה מני לא רבי ולא ר' חייא אי ר' חייא דיעבד אין לכתחלה לא אי רבי דיעבד נמי לא לעולם רבי חייא ואפילו לכתחלה והאי דקמיפלגי בדיעבד להודיעך כחו דרבי ואלא מתניתין דקתני השוחט דיעבד אין לכתחלה לא מני לא רבי ולא רבי חייא אי רבי חייא אפילו לכתחלה אי רבי דיעבד נמי לא לעולם רבי חייא ואפילו לכתחלה ומתניתין דקתני השוחט רבי היא קשיא דרבי אדרבי לא קשיא כאן במחובר מעיקרו כאן בתלוש ולבסוף חיברו ומנא תימרא דשני לן בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו דתניא השוחט במוכני שחיטתו כשרה במחובר לקרקע שחיטתו כשרה נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה היה צור יוצא מן הכותל או קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה

קשיין

שהיה לו חולה. מע"ש דכיון דשוגג הוא כדאוקמינן וליכא איסור שבת איסור מוקצה נמי ליכא דעומדת לשחיטה היתה בין השמשות ואפילו בשבת משום דחולי דפיקוח נפש דוחה את השבת: **מ"ט דרבי יהודה.** הא אפי' במזיד איסור שבת ליכא וכ"ש בשוגג: **והבריא.** היום בשבת איסור מוקצה ליכא דהא בין השמשות חולה היה הלכך לר"מ דלאו משוי שוגג דאיסורא שבת שרי ולרבי יהודה אסור דאיסור שבת דשוגג איכא דהא הבריא: **וכי הא.** כלומר הא דאוקימנא דמשום איסור מוקצה שתקיה רב לתנא ואע"ג דבאיסור שבת שוגג הוה היינו כי הא דאמר רב: **השוחט לחולה.** שנחלה ביום השבת: **אסור.** לאכול בריא מאותה בהמה בו ביום דאע"ג דאיסור שבת ליכא דפיקוח נפש דוחה את השבת איסור מוקצה מיהא איכא דבין השמשות מוקצה הואי ולא היתה ראויה לישחט בשבת דהא עדיין לא היה חולה: **המבשל.** בשר שהיתה שחוטה מאתמול ונחלה היום לחולה שנחלה היום מותר לבריא: **מ"ט האי.** בשר הוה חזי להאי בריא בין השמשות לכוס חי הילכך אין כאן איסור מוקצה ואיסור שבת נמי אין כאן דהא לחולה בשלה: **והאי.** שוחט לא היה בין השמשות ראוי לכוס ואיכא איסור מוקצה אע"ג דאיסור שבת ליכא: **פעמים שהשוחט.** לחולה מותר לבריא לכוס כגון שהיה לו חולה מבעוד יום דאין כאן לא איסור מוקצה ולא איסור שבת: **והמבשל.** לחולה שנחלה היום אסור לבריא: **כגון שקצץ דלעת.** מן המחובר ובשלה לו דיש כאן איסור מוקצה דמחוברת היתה בין השמשות. ואית דמפרשי בדלעת תלושה ומוקצה דידה משום דקשה היא ולא היא חדא דדלעת רכה היא יותר מן הבשר ועוד קצץ מן המחובר משמע דלאו בתלושה לא שייך קצילה אלא חיתוך כגון (שבת דף קטו:) מחתכין את הדילועין לפני הבהמה: **הלכתא השוחט לחולה בשבת.** לחולה מבעוד יום: **באומצא.** לכוס: **אדעתא דחולה קא שחיט.** וליכא למגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא דהא משום ההוא זית דחולה בעי למשחט כולה: **מתני' במגל יד.** רפס"א בלע"ז ויש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות: **הכל שוחטין ובכל שוחטין.** כולה מפרש בגמרא [טז: יז.]: **מגל קציר.** שקוצרין בה התבואה פלצי"א בלע"ז שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשיפוע: **מגירה.** סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כסתם פגימות אוגרת. ומגירה בלע"ז סייג"א: **שינים.** המחוברים בלחי של בהמה: **והצפורן.** מחוברת: **שהם חונקין.** שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות. והאי חונקין אשארא קאי ולאו אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמרא [יח.] משום מחובר: **גמ' דלמא אתי למעבד באידך גיסא.** במקום הפגימות. ושמעינן מהא דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכל שכן הכא דבההיא גיסא גופה פגומה: **קרומית.** גלע של קנה: **רבי פוסל.** לקמן [טז.] נפקא לן מויקח את המאכלת: **ורבי חייא מכשיר.** ומתניתין דקתני שחיטתו כשרה לא מתוקמא כרבי אלא כרבי חייא ולכתחלה מיהא לא שחטינן ואשמועינן מתני' דעד כאן כו': **בין שהסכין למעלה.** כעין כל השחיטות: **ובין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה.** ולא חיישינן שמא יכבד הצואר על הסכין וימיתו בבת אחת קודם שיוליך ויביא: **לעולם רבי חייא ואפי' לכתחלה.** נמי מכשר: **קשיא דרבי אדרבי.** דהא קתני בברייתא רבי פוסל דמשמע דיעבד: **מחובר מעיקרו.** פוסל ואפילו בדיעבד: **במוכני.** גלגל שקורין טו"ר והשכיב בו הסכין חודו למעלה וגלגל ושחט: **נעץ סכין בכותל.** והוליך והביא צואר בהמה עליה:

קשיין

כגון שהיה לו חולה והבריא. וא"ת אם יש מוקצה לחצי שבת אמאי שרי לר"מ בשוחט לחולה והבריא ור' יהודה נמי אמאי לא אסר משום מוקצה דלא אסר אלא משום דקנים שוגג אטו מזיד כדאמרינן בהניזקין (גיטין נג:) דבעיא היא בשילהי אין צדין (ביצה דף ט:) אם יש מוקצה לחצי שבת אם לאו וי"ל כיון שרגילות הוא שחוזר לחוליו לא הוי מוקצה כמו גמרו בידי אדם דשרי התם אי נמי רב גופיה מספקא ליה דשמא אין מוקצה לחצי שבת ולהכי לא אוקמיה כר"מ אלא כר' יהודה דאסר משום דקנים שוגג אטו מזיד: **כגון** שקצץ לו דלעת. פירש בקונטרס מדנקט קצץ משמע דאיירי מן המחובר וקשה דא"כ מאי איריא מבשל אפילו כי לא נתבשל נמי אסור ואומר ר"ת דבתלושה איירי ושייך נמי בתלושה לשון קצילה כמו כאן קיצץ בן עזאי תורמוסי תרומה בפ' במה מדליקין (שבת דף לד.) ובריש פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג:) אדמוקדך יקוד קוץ קצץ ואלו דבתלושה איירי והא דלא נקט לשון חתיכה כדתנן (שבת דף קטו:) מחתכין את הדילועין [א]לפי שדרך לקוצצן בחתיכות גדולות כשבאין לבשל שייך בו לשון קצילה ומבשל אסור משום דדלעת לא חזיא לכוס כדאמרינן במס' תמיד (דף כז:) כל מידי לא תפלט קמי רבך בר מקרא חייא דכפתילה של אבר דמיא וא"ת והא חזיא לבהמה ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם כדמסיק בפ"ק דביצה (דף ו:) גבי אפרוח שנולד בי"ט וי"ל כיון דדלעת עומדת לאדם ואינה ראויה לאדם הוי מוקצה אע"ג דחזיא לבהמה: **אלא** צור וקנה לכתחלה לא. וא"ת ודלמא נקט לשון דיעבד משום מגל יד כדאשכחן בריש כל הפסולין (זבחים דף לב.) דנקט ששחט משום טמא אע"ג דזרים ונשים ועבדים שוחטין לכתחלה וי"ל דהתם ניחא ליה למינקט כל הפסולין בעבודה יחד דשחיטה כשרה אבל כאן מה לו לשנות יחד כשרים לכתחלה עם כשרים בדיעבד וא"ת דבפ' חבית (שבת קמז.) קתני הרוחץ דיעבד משום מי מערה אע"ג דמי טבריא אפי' לכתחלה וי"ל דמש"ה קתני חמי טבריא בהדי מי מערה למידק נמי דמי מערה חמין דומיא דמי טבריא כדאמר התם: **ורמינהי** בכל שוחטין בין בצור. הוה מצי למימר בשלמא קנה אקנה לא קשיא הא בסימוניא דאגמא הא בשאר קנה כמו שמחלק לקמן (דף טז:) אלא צור אצור קשיא: **להודיעך** כחו דרבי. ולא חייש לאשמועי' כח דהיתירא דרבי חייא דבכל אשמועינן בברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר: **כאן** במחובר מעיקרו. לעיל גבי רבי חייא לא הוה מצי לשנויי הכי דכיון דמחובר מעיקרו כשר בדיעבד למה יאסור לכתחלה דאי משום שמא ידרוס א"כ תלוש ולבסוף חיברו נמי: **או** שהיה קנה עומד מאליו. לאו למעוטי נטעו אדם קאתי דההוא נמי חשיב מחובר מעיקרו דאפי' למאן דאמר המשתחוה לבית אסרו המשתחוה לאילן לא אסרו אלא תוספת דוקא ולא נקט הכא עולה מאליו אלא לגלות על צור היוצא מן הכותל דאיירי בכותל מערה דומיא דקנה העומד מאליו:

אבל

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ב מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שיח סעיף ב]:

קה ב מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' [יד] כב סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ו סעיף א:

קו ג מיי' שם הל' כח סמג שם טוש"ע י"ד סימן יא סעיף א:

קז ד מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן ו סעיף א:

קח ה מיי' שם והל' יט ועי' בכ"מ טוש"ע שם סעיף ב:

קט ו ז ח מיי' שם הל' יד כב טוש"ע שם סעי' א:

קי ט י מיי' שם הלכה יט כ טוש"ע שם סעיף ב:

קיא כ מיי' פ"ב שם הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' ז:

קיב ל מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סימן ו סעיף ד:

רבינו גרשום

כגון שהיה לו חולה מבעוד יום וכו' כלומר מע"ש היה חולה שיש לו סכנה דראוי לחלל עליו את השבת: אמר רבא פעמים שהשוחט [בשבת] מותר לבריא כלומר מה שנותר לחולה מן הבשר כגון שהיה לו חולה מע"ש מוכנת היה לשחוט מע"ש לא הבריא החולה ומבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת במחובר דלא היה ראוי מע"ש וביום השבת קצץ ובישל ועכשיו עשה איסורא: אמר רב דימי הילכך השוחט לחולה בשבת וכו' באומצא חי לכוס כלומר חתיכה קטנה של בשר: במגל יד סכין של פועלים שחותכין הכרמים שמקופל ראשו לפניו לחתוך חפציו: דילמא אתי למעבד באידך גיסא שהוא עשויה כמו ברזל ואתי לידי דרסה: לא קשיא כאן בתלוש כשרה כאן במחובר [פסולה]: להודיעך כחו דרבי דאפילו בדיעבד פוסל קשיא דרבי אדרבי דמתניתין א' השוחט במחובר דאיעבד כשרה (ור' פוסל) והכא א) במחובר לקרקע ודאיעבד ופוסל וכו': במוכני. כלומר גלגל שקשר הסכין במוכני וכדרך גלגולו שהיה מגלגלו שחט ועכשיו כיון דבא מכח אדם שחיטתו כשרה: קשיין אהדדי רישא וסיפא כלומר דרישא משמע במחובר לקרקע שחיטתו כשרה וסיפא א' היה צור יוצא מן הכותל וכו' כלומר דמחובר הוא ופסול:

א) נראה דצ"ל והכא בברייתא פוסל רבי במחובר לקרקע אפי' דיעבד.

מסורת הש"ס

א) ב"ק מא:, ב) [לקמן יח.], ג) ב"ק מא: [לעיל ג. לקמן טז: יז. קדושין נו: תוספתא פ"א ה"ג], ד) [בס"א נוסף: תניא], ה) [תוספתא פ"א ה"ג], ו) [לקמן טז.], ז) [פירש"י על בבא זו ברש עמ' הבא], ח) [שוגג כמזיד לאיסור. יעב"ץ], ט) [במ"א: היכא], י) [בראשית כב], כ) [ועי' היטב תוס' שבת קט. ד"ה רותחין ותוס' שם קמז. ד"ה דיעבד],

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כגון בו' וי"ל כיון דדלעת עומדת לאדם. לפ"ז לאמי נדחקו לעיל דף יד ע"א ד"ה מחתכין הא בפשיטות י"ל בתלושה ותליא שפיר בפלוגתא דר"י ור"ש דכיו"ט היא עומד לאדם וכיון דאי"ר לבשל בשבת הוי מוקצה ובשבת לחתכו לכלבים נעשה עתה מוכן לבהמה והוי כמו נבילה דפליגי אי אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות וכו"ע:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה כגון שקצץ וכו' לפי שדרך לקוצצן בחתיכות גדולות. מלת גדולות נמחק. וכ"ב קטנות כצ"ל לענ"ד ועיין חידושי רשב"א ושם מוכרח הכי:

◆

לעזי רש"י

רפש"א [שרפ"א]. מזמרה.
פלצילי"א. חרמש.
סייג"א. משור.
טו"ר [טורי"ן]. כננת.

◆

שיטה מקובצת

א] צור יוצא מן הכותל או שהיה קנה עולה מאליו: ב] מוקצה הואי ולא היתה עומדת לישחט בשבת: ג] מן הבשר ועוד שקצץ מן המחובר: ד] אלא חיתוך כמו מחתכין את הדלועין: ה] המשתחוה לאילן לא אסרו אלא תוספת דוקא. נ"ב עי' פ' כל הצלמים דף מח ע"א. ועיין תוס' שם דף מה ע"ב: